Viitorul perifrastic cu *a avea* în traducerile textelor sacre

George Bogdan ȚÂRA

*La tournure **a avea** + infinitif est attestée par les historiens du roumain avec valeur temporelle de futur, dans la langue parlée et dans la langue écrite du XVIe et du XVIIe siècles. Elle continue la structure latine **habeo** + infinitif, qui est à l'origine de la périphrase verbale du futur dans la plupart des langues romanes. Nous nous proposons d'étudier ici l'emploi de la construction dans certains textes religieux, où elle acquiert une valeur temporelle grâce au contexte prophétique. En outre, la comparaison avec l'usage de **a avea** + infinitif dans des textes laïques de la même époque nous permet de parler de la co-existence des différentes valeurs (modales, temporelle) qui nécessitent l'analyse des occurrences dans leurs contextes précis.*

1. Structura *habeo* + infinitiv stă la baza formării paradigmei viitorului în majoritatea limbilor romanice. În lucrările de specialitate, pentru ilustrarea acestei evoluții se folosește invariabil exemplul conform căruia fr. *je chanterai* < *chanter-ai*, it. *canterò* (*cantarò*) < *cantar(e)-ho,* sp. *cantaré* < *cantar-he*, port. *cantarei* < *cantar-hei*, prov. *cantarái* < *chantar-ai* provin din construcția latinească *cantare habeo*[1]: (v. Thielmann 1885, p. 48). În limbile amintite, în urma evoluției fonetice şi a topicii rigide, s-a ajuns la formele sintetice care s-au păstrat pînă în prezent.

Apariția construcției şi începutul procesului ei de gramaticalizare pun deja o seamă de probleme chiar în limba latină. Pe de o parte, deşi este atestată cu precizie, pentru prima oară la Cicero, structura nu poate fi considerată o creație cultă şi nici măcar un împrumut din limba greacă. Pe de altă parte, folosită doar cu verbe de comunicare (*dicere*, *scribere*), ea nu a avut, inițial, sens de viitor. Valoare modală de „posibilitate" şi modificarea acesteia într-o valoare de „necesitate" (pentru prima oară la Seneca) sînt discutabile nu atît sub raportul stabilirii cu exactitate a faptelor, cît mai ales al interpretării acestora din perspectiva limbii

[1] Acest exemplu ar putea să pară surprinzător, deoarece verbul *cantare* însoțit de *habere* (ca auxiliar modal sau temporal) nu joacă vreun rol în dezvoltarea construcției latineşti, nefiind atestat nici la autorii clasici, nici la scriitorii creştini. Considerăm că alegerea a fost făcută din rațiuni pedagogice, în care regularitatea paradigmei lui *cantare* şi faptul că acesta s-a păstrat în limbile romanice au cîntărit în mod decisiv.

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

vorbite. Acceptînd faptul că structura respectivă este o creaţie a limbii latine (în principiu, un împrumut străin nu putea fi adoptat într-o altă limbă cu asemenea hotărîre încît să producă efecte de durată în plan morfologic), putem considera că răspîndirea ei era mai largă în uzul cotidian.

Subscriem doar parţial la ideea că sursa dezvoltării, în perioada tîrzie, a valorii temporale de viitor este strîns legată de modalitatea „necesităţii". Chiar dacă aceasta din urmă implică ideea de posterioritate, ea nu redă în mod explicit timpul viitor, astfel încît să poată înlocui, prin ea însăşi, forma verbală existentă în latină.

Impunerea viitorului analitic are cel puţin două cauze fundamentale. Prima, ca şi în cazul perfectului, se referă la decăderea paradigmei viitorului clasic în limba vorbită, din multiple cauze, dintre care amintim doar lipsa de unitate în formare (conjugările I şi II vs. III şi IV) şi erodarea fonetică. Cea de-a doua cauză importantă, care a contribuit la consacrarea noilor forme de viitor, poate fi stabilită în urma unei cercetări atente a latinei creştine, în special a textelor biblice în versiune integrală, citate sau parafrazate de autorii ecleziastici. Fără a dezvolta subiectul aici, precizăm doar că am identificat un număr însemnat de ocurenţe în care sensul de viitor al structurii sintagmatice *habeo* + infinitiv se datorează unor contexte specific creştine. Acestea redau profeţii şi anticipări ale vieţii şi judecăţii de apoi, cu o largă difuzare în marea masă a creştinilor. De altfel, ni se pare sugestiv faptul că exemplele găsite provin cel mai adesea din predici (*sermones*). Acestea erau formele de comunicare cu cel mai înalt grad de oralitate, fiind destinate unui public larg.

În acest sens, nu este lipsit de interes faptul că *Tratatul de istorie a limbii române*, pentru a exemplifica valoarea de viitor a lui *habeo* + infinitiv în latina tîrzie, îl citează, ca fiind primul autor la care construcţia apare des, pe Tertulian, cu un pasaj care aparţine în mod clar unui context profetic: *aliter praedicantur, quam euenire habent* (*Scorp*., 11)[2]. În acelaşi loc, referitor la existenţa construcţiei şi în limba greacă, se afirmă în mod just că: „a avea + infinitivul a căpătat sens de viitor şi în greacă; e vorba de o evoluţie paralelă: construcţia lui *habere* a exprimat mai întîi necesitatea şi apoi viitorul (cf. rom. *am să fac* „trebuie să fac" şi „voi face") (ILR, 1965, I: 182).

2. După cum se ştie, gramaticalizarea lui *habeo* + infinitiv s-a produs în majoritatea limbilor romanice, în timp ce româna a continuat modelul construcţiei analitice formate din **uoleo* + infinitiv. H. Mihăescu remarcă acest lucru ca pe un fapt specific latinei dunărene: „În provinciile dunărene nu se întîlneşte construcţia *habere* + infinitivul, ci numai *uelle* şi *debere* cu infinitivul" (Mihăescu, 1960: 142). O explicaţie a acestui fenomen o dă Gheorghe Ivănescu: „Faptul că, în aceste regiuni viitorul nu se formează cu *habeo*, ca în restul teritoriului romanic, se explică, desigur, prin influenţa limbii greceşti, unde viitorul nou, care l-a înlocuit pe cel din greaca veche, se formează la fel" (Ivănescu, 2000: 159). Deşi susţine

[2] Chiar şi în aceste condiţii, o examinare mai atentă a contextului nu reuşeşte să dezambiguizeze valoarea construcţiei, deoarece, din cauza simetriei textului, ea devine echivalentă cu *non debeant sic agi*, deci poate avea şi sens de „necesitate".

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

rolul pe care îl poate juca împrumutul, intrînd astfel în dezacord cu A. Philippide, G. Ivănescu recunoaşte că „dacă faptul există şi în alte părţi ale Romaniei, precum şi în alte limbi de pe glob, […] se poate explica printr-o tendinţă oarecum general umană – de altfel tot aşa se poate explica şi formarea viitorului cu *am* – […].” (Ivănescu, 2000: 159, nota 1).

Cu toate acestea, construcţia *habeo* + infinitiv, cu valoare de „necesitate” şi chiar de viitor, este atestată şi în română, atît în limba vorbită, în graiuri, cît şi în limba scrisă, o influenţă reciprocă neputînd fi exclusă. Conform repartiţiei geografice stabilite de Magdalena Vulpe, construcţiile cu infinitivul sînt caracteristice zonei de nord, iar cele cu conjunctivul, zonei de sud-est. Folosirea infinitivului după o seamă de semiauxiliare de mod, printre care şi *a avea*, este considerată de autoare drept „un stadiu mai vechi de limbă” (Vulpe, 1963: 130). Această observaţie îi permite să concluzioneze că înlocuirea infinitivului cu conjunctivul reprezintă o „inovaţie” care „ne-a venit din sud, din celelalte limbi balcanice” (Vulpe, 1963: 130). Indiscutabil, *am a cînta* (< *habeo ad cantare*) este înlocuit de forma frecventă azi *am să cînt*. Interesant este că aceasta din urmă păstrează verbul *a avea*, spre deosebire de forma literară: *va cînta*. Pentru Rodica Orza, conservarea lui *a avea* „urmează tendinţele limbilor romanice de a construi viitorul cu *habere*” (Orza, 1966: 223). Spre deosebire de perifrazele verbale cu *a vrea*, a căror valoare este numai temporală, construcţiile de tip *am să cînt*, o *să cînt* „au, în unele regiuni ale ţării, şi valori modale, exprimînd fie o necesitate, o poruncă, o certitudine, o dorinţă, fie o probabilitate sau o acţiune nesigură” (Orza, 1966: 226). Remarcăm faptul că aceste valori reprezintă, după cum am precizat mai sus, tocmai sensurile lui *habeo cantare* de-a lungul întregii latinităţi.

3. Existenţa unor forme perifrastice, construite cu verbul *a avea* şi infinitivul în româna scrisă din perioada veche, este consemnată de istoricii limbii. De pildă, Ovid Densusianu afirmă că: „Très caractéristique pour la langue du XVIe siècle est le futur construit avec l’auxiliaire *am* et l’infinitif ; ainsi : *am a bea* CT. Marc. 64 ; CC1. 390 ; *am a mă întoarce* CC2. 244 ; *am a trimete* S. 10; *are a afla* CC2. 256; *are a cădea* (*ibid.*, 96); *are a chinui* CT. Mathieu 71; *are a flămînzi* (*ibid.*, Jean 21); *are a gusta* (*ibid.*, 33); *are a se însetoşa* CC2. 8; *are a întreba* (*ibid*., 40); *are a se întuneca* (*ibid.* 248), *are a mărturisi* (*ibid.*, 593); *are a merge* CT. Jean 29; CC1. 65; *are a muri* CC2. 80, 112; *are a opri* (*ibid.*, 268); *are a se scula* (*ibid.*); *are a scurta* (*ibid.*, 460); *are a secera* (*ibid.*, 575); *are a sui* (*ibid.*, 609); *are a trece* CT. Marc. 61; *are a vedea* CT. Jean 33; CC2. 112; *are a veni şi a naşte* CC1. 180; *a veni are* CT. Mathieu 69; *avem a mulţemi* RLR. 50; *avăm a muri* CC2. 604; *avăm a peri* (*ibid.* 244) ; *avăm a priimi* (*ibid.* 50) ; *aveţi a înţelege* CV. civ., 5; *aveţi a vedea* (*ibid.* 85), *au a păzi* (*ibid.* 539); *au a trece* CT. Luc 107.” (Densusianu, 1975: 568).

O mare parte a exemplelor de mai sus sînt citate din *Tetraevanghelul* tipărit de Coresi la Braşov, în 1560-1561. Totuşi, la o privire mai atentă, pornind de la valoarea lor în contextele în care apar, formele perifrastice sînt folosite pentru a reda două tipuri de viitor, amîndouă caracteristice textelor biblice.

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

3.1 Primul tip apare în contexte profetice, introduse foarte adesea prin formula: *adevăr grăiesc vouă*, care anunță o profeție, şi corespund unei forme sintetice cu sens temporal de viitor în greacă şi în latină:

Marc. 13, 30

Adevăr´ grâesc´ voaō că ***n-are a trěče*** *rūda ačasta pânâ ačělě toate vōr fi* (CT, 1963: 94).

Amen dico uobis: Non ***transiet*** *generatio haec, donec omnia ista fiant* (N-A, 1994: 135-136).

[...] οὐ μὴ παρέλτῃ ἡ γενεὰ αὕτη [...] (N-A, 1994: 136).

Marc. 14, 25

Şi zise lōr: „Ačesta ***å****ste sănğele mïeu noaō lěğe, derep't´ mūlți se var'sâ. Adevâr´ grâesc´ voao că de acmū* ***n-am´ a bě*** *de ačest´ rōd´ de viță pânâ* ***ä****ziōa ačě****å*** *căndu ō voi bě nou* ***ä****părâțï****å*** *lu dūmnezeu"* (CT, 1963: 95-96).

Amen dico uobis: Iam ***non bibam*** *de genimine uitis usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei* (N-A, 1994: 138).

[...] οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου [...] (N-A, 1994: 138).

Luc. 21, 32

Aşa şi voi când´ veți vedě ačěstě fïind´ să ştiți că aproape ***å****ste* ***ä****pârâțï****å*** *lu dūmnezeu. Adevăr´ grâesc´ voaō că* ***n-are a trěče*** *nărodūl ačesta pânâ toate vōr fi [...]* (CT, 1963: 132).

Amen dico uobis: Non ***praeteribit*** *generatio haec, donec omnia fiant* (N-A, 1994: 231).

[...] οὐ μὴ παρέλτῃ ἡ γενεὰ αὕτη [...] (N-A, 1994: 138).

Ioan 6, 35

*Zise dōmnul´ cătrâ čě****å*** *če mĕrserâ cătrâ ēl´, ïūdeilōr: „Ēu sănt´ pâine vïe. Čine* ***va veni*** *cătrâ mine* ***n-are a flâmânzi*** *şi čine* ***va crĕde ä****trū mine* ***n-are a se ä****setoşa* *neče diniōarâ."* (CT, 1963: 145).

Dixit eis Iesus: « Ego sum panis vitae. Qui venit ad me, non ***esuriet****; et, qui credit in me, non* ***sitiet*** *umquam »* (N-A, 1994: 266).

[...] ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμε οὐ μὴ ***πεινάσῃ****, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμε οὐ μὴ* ***διψήσει*** *πώποτε* (N-A, 1994: 266).

Ioan, 8, 51

*Zise dōmnul´ cătrâ če****å*** *če mĕrserâ cătrâ ēl´, iūdeilōr: „Adevăr´, adevăr´ grâesc´ voaō, čine va pâzi cūvintele mĕle, moarte* ***n-are a vedě ä****věči"* (CT, 1963: 150).

Amen, amen dico uobis: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non* ***uidebit*** *in aeternum* (N-A, 1994: 277).

[...] θάνατον οὐ μὴ ***θεωρήσῃ*** *εἰς τὸν αἰῶνα* (N-A, 1994: 277).

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

Ioan 8, 52

[...] şi tū grâeşti: „Čine va pâzi cūvintele mĕle moarte ***n-are a gūsta ă*** *vĕci”* (CT, 1963: 150).

[...] et tu dicis: „Si quis sermonem meum seruauerit, ***non gustabit*** *mortem in aeternum”* (N-A, 1994: 277).

[...] οὐ μὴ ***γεύσηται*** *θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα* (N-A, 1994: 277).

După cum se observă din exemplele de mai sus, folosirea formei analitice *a avea* + infinitiv este specifică unui anumit tip de context, în care se realizează o profeție. Sensul este evident temporal, folosirea construcției fiind limitată la forma negativă. Pentru forma pozitivă, este întrebuințat, în aceleaşi pasaje, viitorul cu *a vrea* + infinitiv (*Marc.* 13, 30 şi *Luc.* 21, 32: *toate vōr fi*). În rest, formele cu *a vrea* exprimă în mod curent viitorul, dar în afara contextului profetic (*Ioan* 6, 35: *va veni*; *Ioan* 8, 52: *va pâzi*).

3.2 În **al doilea tip** de contexte, care pot fi considerate ca fiind tot profetice şi deci caracteristice textelor religioase, verbul denotă o acțiune pe punctul de a se produce într-un viitor apropiat şi sigur. Ele corespund unor forme perifrastice atît în greacă, cît şi în latină:

Mat. 16, 27

A veni *amu* ***are*** *fiiul ōmenesc´* ***ă****tru slava tatălui lui cū* ***ă****gerii lui* (CT, 1963: 60).

Filius enim hominis uenturus est in gloria Patris sui cum angelis suis [...] (N-A, 1994: 46).

[...] μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι [...] (N-A, 1994: 46).

Μέλλω + inf. « être sur le point de » sau « être destiné à » (v. Bailly, 2000, s.v. *μέλλω*.

Mat. 17, 12

*Ilïe amu vine ain'te şi tocmi tot´. Grâesc voaō că Ilï****ă*** *amu vine şi nū-l´ cūnoscuserâ el´, če fâcurâ de el´ căt´ vrūrâ. Aşa şi fiĭul ōmenesc´* ***are a chinui*** *di****ă****şii* (CT, 1963: 60).

[...] sic et Filius hominis passurus est ab eis (N-A, 1994: 47).

[...] ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν [...] (N-A, 1994: 47).

3.3 Viitorul format cu *a avea* + infinitiv caracteristic contextelor profetice este atestat şi în alte scrieri religioase din secolul al XVI-lea. Se întîlneşte cu aceeaşi valoare şi preponderent la forma negativă în Coresi, *Carte cu învățătură* (1581):

(Evanghelie) Şi varecine va păzì cuvântulŭ mieu, moarte ***n´are a vedeà în veaci*** (CC2, 1914: 348)**.**

Cine va bea amu dentru elŭ, ***n´are a se însetoşà în vecie****, ce şi, râuri, cură-vorŭ den inema lui ape vii, cumŭ însuşŭ aceasta zice însuşŭ adeveritulŭ Hristosŭ, Domnulŭ nostru* (CC2, 1914: 66).

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

*Şi să ştiţi, că cu mâna **are a ajută** şi cu bună milosârdie* (CC2, 1914: 231).

Ultimul exemplu, unde verbul e la forma pozitivă, nu mai reprezintă un citat sau o parafrazare după *Evanghelie*, ci o întrebuinţare liberă a construcţiei.

Cîteva exemple ale construcţiei *a avea* + infinitiv sînt consemnate de Nicolae Drăganu în studiul la *Codicele Todorescu*:

*şi dzise ar'hagĝlŭ câtră svnta marie. cine întrâ în ačasta muncă **n-are acela, a vedé** lumin[ă]. în véču* (C. Tod., 1914: 206).

= „nu trebue să vadă" sau „nu va vedea" (Cod. T, 1914: 121).

*[şi] în cuvăn'tu se fâgâduescŭ numai. ĭarâ lucru nu fac. aceĭa să întoar'nâ în munca ačas'ta. derep'tu acéĭa **n-am a vă milui*** (Cod. T, 1914: 208).

= „nu trebue să vă miluesc" sau „nu vă voiu milui" (Cod. T, 1914: 121) sau chiar „nu pot să vă miluiesc".

*şi grâi miluĭaşte [doamne] despuitoare creştinii. Câ vâdzuĭu mun'câ de nu o pocĭu râb'da. şi şi eu mâ voĭu munci cu ei. şi vini glas, şi grâi cumu-ĭu voĭu milui […] şi râspunsă hs şi dzise. Cum **să aibu eu a-i milui** cân'du fraţii săi şi mişeii miei. n-au miluitŭ."* (Cod. T, 1914: 207).

= „cum să trebuească să-i miluesc" (Cod. T, 1914: 121) sau chiar „cum pot eu să-i miluiesc".

Ambiguitatea sens temporal sau/şi modal persistă şi în aceste exemple. Totuşi, contextul profetic, evident în primul pasaj, poate fi un argument (susţinut şi de expresia *în veci*) în favoarea unei valori temporale predominante.

4. O situaţie cu totul diferită o prezintă o seamă din exemplele considerate de Alexandru Rosetti[3] ca fiind forme perifrastice de viitor în *Scrisorile din arhivele Bistriţei*. În aceste texte, folosirea formelor cu *a avea* în formule finale fixe ne face să ne îndoim de sensul preponderent temporal al construcţiei. Ca dovadă, semnalăm exemplele unde verbul *a avea* este conjugat la viitor, de tipul ***vom avĕ** a sluj<i>* ; ***vom avĕ a mulţemi***. Considerăm că, în aceste contexte, valoarea modală de „obligaţie" este mai pregnantă, deoarece situaţia de comunicare presupune un angajament luat în urma unei rugăminţi împlinite, care îl obligă pe beneficiar la un gest de recunoştinţă:

Scrisoarea 29, M-rea Moldoviţa (Bucovina), 1595-1622

*„Děče forte rugăm pre domnĕavostră să faceţi bine să ertaaţi vama ačestor dōi cai; nōi mai mult**ß avem a sluje** Măriilor vostre."* (SB, 1944: 53).

[3] „Afară de această formă de viitor, mai găsim o formă perifrastică […] compusă din prezentul indicativului al verbului *a avea* + infinitivul scurt al verbului de conjugat: *eu mai mult am a sluji* (Cîmpulung Moldovenesc, jud. Suceava, începutul secolului al XVII-lea, LB, 57, 12), *noi mai mult´ avem a sluje* (Mănăstirea Moldoviţa, jud. Suceava, 1595-1622, LB, 71, 22-23), *n-am a te lăsa* (TB, 290, 122, 123), *n-are ačela a vedĕ lumină* (Cod. T., 206, 55 r.), *n-are a se însetoşa* (CC2, 66, 18-19), *are a ajuta* (CC2, 231, 26) etc." (Rosetti 1986: 506). După cum se poate observa, exemplele propuse sînt diferite nu numai ca sursă, ci şi ca valoare în context.

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

Scrisoarea 39, Rădăuți (Bucovina), 1609-15

*„[...] să tremitem ōreče pōrči če avem, dorß s'aarß ägrăşĕ. Şi če să va veni domnilōr vostre, domnĕavostră veți lua; nōi mai multß **avem a sluji** domnilōr vostre ämtru če va fi pofta domnilōr vostre cătră nōi."* (SB, 1944: 63).

Scrisoarea 45, (Moldova), 1617

*„ämkinăčune şi sănăta<t>e dumilor vostre, eu mai mic Lupul Mâlaiu, fečorul dumilōr <vostre>; eu **am a sluji** dumilo<r vo>stre pururĕ."* (SB, 1944: 70).

Scrisoarea 43, Roman (Moldova), 1616-31

*„Aşĕ mă rōg dumitale, ca să **avem a mulțemi** dumitale."* (SB, 1944: 67).

Scrisoarea 44, M-rea Voroneț (Bucovina), 1616-31

*„Că ačel č<in>stit´ părinte şi şi **noi** mai mult´ **vrem avĕ a face** byne printru voå dōmnilor vostre če veț pohti dela sf<i>nțiå sa şi dela noi, [...]."* (SB, 1944: 69).

Scrisoarea 40, Suceava (Bucovina), decembre 1615

*„Altă, pohtemu pre dumnĕta ca pre un bun priiatin de răndul veştilōr če să vor audzi ämtr´acolō, să ne dai dumnĕta a şti, că ne-au lăsa<t> dōmnu nostru aičĕ la častă marğeni socotitori, iar noi ämcă **vom avĕ a sluji** dumital<e> ämtru tot ämtru če va hi pohta dumitale la noi."* (SB, 1944: 64).

Scrisoarea 49, Câmpulung (Bucovina), 1620-21, 1624-25 sau după 1638

*„Deč ne rugăm dumitale şi a tot sfatul´ Măriei tale, să te ändure dumnedzău să ne dai ačĕ muiare, să ō aducă la noi să ō dăm än măna bărßbatului, să nu ni să ia bucatele. Noi mai multu **vom avĕ a sluj<i>** dumitale ämtru tot če va hi voå dumilor voastre, să vă hie milă de noi, foarte ne rugăm [...]."* (SB, 1944: 73).

Scrisoarea 26, M-rea Moldovița (Bucovina), începutul sec. al XVII-lea

*„Iar noi foarte **vom avĕ a mulțemi** d<o>mniilor voastre de tot priiteşigul, şi vom nevoi şi noi cu dĕdinsu če va fi trĕba d<o>mniilor voastre la noi* (SB, 1944: 51).

Scrisoarea 43, Roman (Moldova), 1616-31

*„[...] iară mă rōg dumitale ca să aibâ strănsoare ačel tl´har, să spue pre unde au keltuit ačei bani, să spue ōamenii anume cumu-i kåmâ, şi satele. Dĕčiia ämainte eu **am a-mi äntreba** cu ačeia ōameni* (SB, 1944: 67).

5. În concluzie, putem afirma că structura *a avea* + infinitiv a fost păstrată continuu în româna vorbită, chiar dacă pe o arie geografică tot mai restrînsă. În limba scrisă a textelor creştine din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, construcția poate avea sens modal sau temporal, cel din urmă dobîndind valoare de viitor certă într-o seamă de contexte cu caracter profetic, specifice scrierilor religioase. Acest

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)

fenomen nu este caracteristic românei, el fiind prezent şi în cazul structurii *habeo* + infinitiv în latina creştină. Apariţia construcţiei în formule fixe din texte laice, precum scrisorile din arhivele Bistriţei, evidenţiază o valoare preponderent modală, diferită de cea temporală. Avînd în vedere cele arătate mai sus, considerăm că nu se poate vorbi de o singură valoare a construcţiei, fapt ce presupune analiza ei diferenţiată în funcţie de context.

Bibliografie

Bailly, Anatole, *Dictionnaire grec-français*, Paris, Hachette, 2000

Densusianu, Ovid, 1975, *Opere*, Ediţie îngrijită de B. Cazacu, V. Rusu şi I. Şerb, II, *Lingvistica, Histoire de la langue roumaine, I. Les origines, II. Le seizième siècle*, Ediţie critică şi note de V. Rusu, Prefaţă de B. Cazacu, Bucureşti, Editura Minerva

Ivănescu, G. 2000, *Istoria limbii române*, Ediţia a II-a, Îngrijirea ediţiei, indice de autori şi indice de cuvinte: Mihaela Paraschiv, Iaşi, Editura Junimea

Mihăescu, H. 1960, *Limba latină în provinciile dunărene ale Imperiului Roman*, [Bucureşti], Editura Academiei

Orza, Rodica 1966, *Forme de viitor în ALR,* în Cercetări de lingvistică, nr. 2

Rosetti, Al. 1986, *Istoria limbii române*, I, *De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*, Ediţie definitivă, [Bucureşti], Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică

Thielmann, Ph. 1885, „*Habere* mit dem Infinitiv und die Entstehung des romanischen Futurums", in *Archiv für lateinische Lexicographie und Grammatik* 2, p. 48-89 şi 157-202

Vulpe, Magdalena 1963, *Repartiţia geografică a construcţiilor cu infinitivul şi conjunctivul*, în Fonetică şi dialectologie, vol. V, p. 123-155

Sigle

CC2 1914 = Diaconul Coresi, *Carte cu învăţătura (1581)*, publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici, Bucureşti, 1914

Cod. T 1914 = *Două manuscripte vechi, Codicele Todorescu şi Codicele Martian*, Studiu şi transcriere de Dr. Nicolae Drăganu, Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, 1914

CT 1963 = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi,* Braşov 1560-1561, comparat cu *Evangheliarul lui Radu de la Măniceşti*, 1574, Ediţie alcătuită de Florica Dimitrescu, Bucureşti, Editura Academiei, 1963

ILR 1965 = *Istoria limbii române*, vol. I, *Limba latină*, Bucureşti, Editura Academiei, 1965

N-A 1994 = NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece et Latine*, Deutsche Bibelgesellschaft, 1994

SB 1944 = *Scrisori româneşti din arhivele Bistriţei (1592-1638)*, publicate de Al. Rosetti, Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1944

BDD-A13 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:34:39 UTC)